

Хмельницький національний університет
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Філіпенко Дар'ї Олександрівни

Прізвище, ім'я, по батькові студента(ки)

на здобуття ступеня вищої освіти бакалавра

Споживче кредитування банку: сутність, класифікація та перспективи його розвитку в Україні на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»

назва теми

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Шифр і назва спеціальності

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

Назва

КРФБС 020060.01.22.00

Виконала: студентка IV курсу, групи ФБС 20-1

підпис

Дар'я ФІЛІПЕНКО

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник: канд. екон. наук, доцент

Олександр ФРАДИНСЬКИЙ

Нормоконтролер: к.е.н., ст. викладач

посада

підпис

Тетяна СИДОРЧУК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Зав. кафедри ФБСС

д-р. екон. наук., професор

підпис

Ніла ХРУЩ

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

25 06 2024 р.

Хмельницький 2024

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретичні основи дослідження споживчого кредитування	8
1.1 Економічна сутність та класифікація споживчого кредитування	8
1.2 Основні етапи здійснення споживчого кредитування	15
2 Аналітико-методичні аспекти функціонування ринку споживчого кредитування в Україні	24
2.1 Аналіз сучасного стану ринку споживчого кредитування в Україні та оцінка фінансово-господарської діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки	24
2.2 Аналіз споживчого кредитування в АТ КБ «ПриватБанк» та напрями його удосконалення за умов воєнного стану	38
Висновки	47
Список використаних джерел	51
Додатки	56

Вступ

У сучасному світі неможливо уявити життя без розвинених банківських продуктів, зокрема банківських кредитів. Воно відіграє важливу роль в житті населення, розширюючи їх фінансові можливості та закриваючи певні потреби.

Надання кредитів фізичним особам, так зване споживче кредитування займає найбільшу частку в структурі банківських кредитів. Від нього залежить попит на споживчі товари довгострокового користування, населення отримує фінансову підтримку і має змогу придбати будинок, автомобіль, нерухомість побутову техніку та інше.

Ще у довоєнний час споживче кредитування мало багато як особливостей та переваг, так і недоліків. Повномасштабне вторгнення, як кризове явище ставить під загрозу зобов'язання позичальників повернути кредит та сплатити нараховані відсотки за ним. Військові дії в Україні показали як швидко здатен реагувати нашій кредитний ринок для запобігання зростання кількості проблемних кредитів.

Це все підтверджує актуальність даної теми, адже в сучасних умовах ефективність кредитної системи є досить вагомим фактором життєздатності банків в Україні. Аналіз ринку споживчого кредитування надасть можливість виявити слабкі сторони та розробити рекомендації із покращення стійкості кредитного ринку.

Фундаментальні основи сутності й функціонування споживчого кредитування досліджені таким вченими, як: А.Сміт, А.Маршал, Е.Дж.Долан, В.Лексіс, Т.Тук, Е.Рід, Р.Коттер, М.Туган-Барановський, Дж.Сінкі. Вагомий внесок у дослідження зробили провідні вітчизняні науковці: М. Алексеєнко, О. Євтух, Б. Івасів, В. Лагутін, А. Мороз, М. Савлук, Р. Проте все ж дане питання потребує подальшого вивчення. Вони зробили вагомий внесок у розвиток теорії і практики споживчих кредитів, щодо його сутності,

впровадження та використання. Проте думки стосовно цієї теми розділяються, вона залишається недостатньо дослідженою. Актуальними залишаються питання доступності банківських кредитів, а також фінансово-правової обізнаності населення.

Метою дослідження є поглиблення теоретико-методичних підходів до розуміння сутності ринку споживчого кредитування та його основних етапів, аналіз сучасного стану споживчого кредитування та його покращення в умовах воєнного стану.

Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання в кваліфікаційній роботі:

- обґрунтувати економічну сутність та класифікацію споживчого кредитування;
- дослідити основні етапи здійснення споживчого кредитування;
- провести аналіз сучасного стану кредитного ринку в Україні за 2021-2023 роки;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки;
- дослідити споживче кредитування в АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки;
- розробити напрями удосконалення споживчого кредитування в АТ КБ «ПриватБанк» за умов воєнного стану.

Об'єктом дослідження є процес споживчого кредитування в Україні.

Предметом дослідження виступають фінансово-економічні відносини, що формуються у сфері надання споживчих кредитів.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі застосовано: загальнонаукові методи теоретичного узагальнення та синтезу – при дослідженні теоретичної сутності споживчого кредитування; системний та ситуаційний підходи – при встановленні факторів впливу на формування портфеля споживчого кредитування; кількісний аналіз – при оцінці

фінансового-економічних показників стосовно формування кредитного портфеля вітчизняних банків.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є законодавчі та нормативні документи з питань формування кредитного портфеля банківських установ, аналітичні матеріали Державної служби статистики України, Національного банку України та АТ КБ «ПриватБанк», наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів, електронні ресурси Інтернету з питань банківської системи України.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 47 сторінках, що охоплюють 13 таблиць, 7 рисунків. Список використаних джерел налічує 37 позицій.

1 Теоретичні основи дослідження споживчого кредитування

1.1 Економічна сутність та класифікація споживчого кредитування

Головними посередниками на ринку фінансових послуг є банківські установи, адже вони на комерційній основі акумулюють тимчасово вільні кошти суб'єктів фінансового ринку для подальшого перерозподілу: від економічних суб'єктів, які мають ці вільні кошти до тих, хто їх потребує та трансформації у кошти, які потрібні для здійснення активних операцій.

Згідно із Законом України «Про банки та банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року №2121-Ш «банківський кредит – будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми» [27].

Досліджуючи суть поняття «споживчий кредит» проаналізуємо думки різних науковців, а також положення певних законодавчих актів, що регулюють здійснення таких операцій у банківській системі (таблиця 1.1)

Провівши аналіз усіх визначень наведених в таблиці 1.1 можна підсумувати, що «споживчий кредит» – це грошові кошти у національній грошовій одиниці, що надається фізичним особам на придбання товарів (меблі, електроні прилади, будинок та інше), послуг чи задоволення власних потреб (не пов'язаних з підприємницькою діяльністю) на умовах, що передбачені договором. Це такі відносини, де кожна зі сторін прагне отримати свою вигоду. І базуються вони на принципах строковості, платності, повернення і забезпеченості.

Таблиця 1.1 – Систематизація підходів до визначення поняття «споживчий кредит»

Автор, джерело	Сутність
1	2
Закон України «Про споживче кредитування» від 20.09.2019 року N 122-IX	«споживчий кредит (кредит) – грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника» [29]
Ю.В. Алескерова, А. Д. Дзюбенко	«споживчий кредит є однією з форм кредиту і служить засобом задоволення різних споживчих потреб населення. Певною мірою він сприяє вирівнюванню споживання груп населення з різним рівнем доходу» [1, с. 87]
Н. В. Яковенко	«споживчий кредит – це кредит, який надається тільки в національній грошовій одиниці й тільки фізичним особам – резидентам на придбання споживчих товарів тривалого користування, вироблених в Україні, який повертається з розстрочкою платежу, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору» [37, с. 313]
Австрійське управління фінансового ринку	«споживчий кредит – це заборгованість, яка отримується на фінансування повсякденної необхідності в споживчих товарах або таких товарах як меблі, електронні прилади або відпустка, для яких немає доступного кредитного балансу на банківському або ощадному рахунку» [10, с. 165]
Н.І. Волкова, Г.В. Статкевич	«споживчий кредит – відносини між кредиторами та споживачами, коли кожен з них бажає отримати вигоду, споживач у вигляді грошей або товару за мінімальним внеском передплати, кредитор – у вигляді відсотка, отриманого за надання кредиту, і ці взаємовідносини базуються на принципах платності, строковості, повернення й забезпеченості» [4, с. 106]
Є.В. Кульчицька	«споживчий кредит – кошти, які надаються фізичним особам на купівлю споживчих товарів і послуг» [13, с. 226]
О.П. Бондар	«надання державою, підприємствами, кредитними інститутами і окремими громадянами позичкової вартості (у грошовій, товарній і натуральній формі) населенню для використання її на споживчі потреби на засадах повернення і, як правило, з виплатою відсотка» [2, с. 166]
С.В. Руденко С.В. Степаненко К.О. Ампілогова	«окремий підтип кредитування фізичних осіб (разом з іпотечним), яке стосується надання фінансової установою коштів фізичним особам для отримання товарів, робіт або послуг, набуття яких дозволяє задовольнити конкретні потреби споживачів шляхом перерозподілу грошових потоків у теперішньому та майбутньому на принципах строковості та платності» [26, с. 7]

Як висновок можна визначити, що «споживче кредитування» має певні специфічні риси [25]:

- споживчий кредит надається лише у національній грошовій одиниці;
- споживчий кредит надається лише фізичним особам;
- забезпеченням за даним кредитом є сталі власні доходи фізичної особи, тобто позичальника;
- для споживчого кредитування характерне цільове використання кредиту згідно з умовами договору;
- споживчий кредит надається на строковості, платності, повернення та забезпеченості;
- середній термін погашення «споживчого кредиту» (від трьох місяців до двох років);
- споживчий кредит не може використовуватися на задоволення потреб, які пов'язані з підприємницькою незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника.

Отже, фізична особа – споживач отримує ряд переваг скориставшись «споживчим кредитом», наприклад: можна купувати товари у будь-який час, навіть, якщо відсутня достатня кількість коштів; покращує матеріальний стан споживачів; для отримання необхідна мінімальна кількість документів (паспорт, довідка про присвоєння ідентифікаційного коду, та іноді довідка про доходи). Проте, одночасно з цим «споживче кредитування» має і декілька недоліків, зокрема: товар буде завжди коштувати дорожче і потрібно сплачувати відсотки – це все значно збільшує витрати споживача.

Для того, щоб детальніше розкрити сутність споживчого кредитування проаналізуємо його види за класифікаційними ознаками, а також форми надання. Якщо брати до уваги класифікаційний розподіл О. Бондара, то він виокремлює наступні ознаки банківських споживчих кредитів: за методом утримання відсотків, за ступенем покриття вартості товарів та послуг, за методом погашення, за цільовою направленістю, за забезпеченням, за

укрупненими об'єктами, за видами позичальників, за видами кредиторів, за строковістю, за характером кругообігу коштів [12, с. 124].

Класифікувати споживчі кредити за: суб'єктами кредитування, об'єктами кредитування, строками кредитування, методом стягнення відсотків, терміном погашення, способом надання, видами забезпеченості, запропонували А. Прилуцький та Л. Пахалюк [26, с. 7].

Нині існує велика кількість ознак класифікації споживчих кредитів, переважно, ознаки, що використовуються для класифікації споживчого кредитування збігаються з ознаками, що використовуються у класифікації банківських кредитів. Проте у різних авторів кількість та сутність ознак дещо відмінні, тому узагальнену класифікацію можна переглянути на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Класифікація банківських споживчих кредитів

На рисунку 1.1 була представлена найбільш загальна та класична класифікація банківських споживчих кредитів. Деякі науковці ще виділяють розподіл за формою видачі кредиту на: кредит з використанням кредитних карт; кредит готівкою; безготівкові кредити ; товарні кредити.

Останнім часом з'явилися нові види банківських споживчих кредитів за формами надання, до яких відносяться експрес-кредити, кредити готівкою, кредити з використанням банківських кредитних карток та безготівкові кредити. На фінансовому ринку найбільш популярними є безготівкові споживчі кредити з використанням кредитних карток.

Кредитна картка видається клієнту за умови задовільного стану його депозитних та кредитних операцій з банком. Для кожної картки встановлюється ліміт, який може бути змінений за погодженням з банком та залежить від режиму використання картки власником. Кредитні картки використовуються як для купівлі товарів, так і для оплати послуг. Використання банківських кредитних карток покращує надання споживчих кредитів. Вони слугують засобом обігу безготівкових коштів, що, в свою чергу, зменшує потребу в готівкових коштах.

В економічній літературі часто зустрічаються думки, що не розрізняють споживче кредитування і кредитування фізичних осіб. Однак ці поняття не є тотожними. Споживче кредитування стосується надання банківських коштів фізичним особам для придбання товарів, робіт або послуг, що дозволяє задовольнити певні потреби через перерозподіл фінансових потоків у теперішньому та майбутньому на умовах строковості та платності. Принципи цільової спрямованості та забезпечення характерні для іпотечного кредитування, яке є окремим видом кредитування фізичних осіб. Іпотечне кредитування відрізняється від споживчого, оскільки спрямоване на придбання нерухомості, що може служити інвестицією і приносити додатковий дохід [34, с. 34 - 41].

Нині, найбільш відомими видами споживчого кредитування в Україні можна виділити наступні (рисунок 1.2):

- автокредитування – це таке довгострокове кредитування фізичних осіб, де цільове використання кредитних коштів спрямовується на придбання автомобільного транспорту для особистого використання;
- кредити овердрафт для зарплатних карток – це такий короткостроковий кредит у межах встановленого ліміту (на рівні п'яти окладів працівника), що надає можливість позичальнику здійснювати розрахунки, навіть коли на рахунку недостатньо коштів;
- споживче кредитування на торгівельних точках – надання позик у безготівковій формі з метою придбання споживчих товарів власне на даних торгівельних точках за допомогою представників банку;
- карткові кредити – це такі кредити, що надаються у користування фізичним особам із використанням кредитних карток, на яких встановлено певний ліміт і за користування коштами позичальник сплачує відсоток;
- іпотечне кредитування – це така особлива форма кредиту, що пов'язана з наданням позики під заставу нерухомого майна [5, с. 312].

Рисунок 1.2 – Види споживчого кредитування

Споживчий кредит підвищує попит та платоспроможність на послуги і товари, що як наслідок стимулює збільшення обсягів їх виробництва.

Відповідно до всього вищесказаного, суб'єктами споживчого кредитування є фізичні особи, тобто позичальники, а у вигляді кредитора виступають банківські установи, кредитні установи. А також можуть бути посередники між позичальником і кредитором у вигляді, наприклад, торгівельної організації, проте зміст споживчого кредитування від того не змінюється [14, с. 40].

Об'єктом кредитування виступають витрати, що пов'язані із задоволенням потреб населення, зокрема це придбання товарів для особистого користування, витрати на будівництво (інвестиційного характеру), та витрати на підтримання нерухомого майна [14, с. 40].

Проведене дослідження сутності й особливостей банківського споживчого кредиту надає можливість зробити наступні висновки: споживчий кредит – це такі кошти в національній грошовій одиниці, що надаються у тимчасове користування фізичній особі, при цьому він має досить широку сферу застосування і займає чи не найбільшу частину кредитного портфеля банківської діяльності. Різноманіття кредитних продуктів і широкий вибір гнучких варіантів структурування споживчих кредитів сприяють кращому задоволенню потреб клієнтів, а також підвищенню ефективності цих операцій у банку. Це, в свою чергу, популяризує споживчий кредит як напрямок діяльності банку та як вид послуг для населення, що позитивно впливає на розвиток споживчого кредитування, його роль та значення в економіці.

1.2 Основні етапи здійснення споживчого кредитування

У нинішніх умовах війни кредит є важливою складовою життя значної частини населення. Проте становленню споживчого кредитування передувала адміністративно-командна система господарювання кредитних відносин Радянського Союзу. Кредитний ринок СРСР включав два види споживчих позик, що користувались популярністю в населення. Першим був кредит, який надавався торговими організаціями при посередництві Держбанку на купівлю товарів тривалого користування. Другий вид кредиту надавався безпосередньо кредитними установами, як кредит на житлове будівництво. Пропонуємо розглянути етапи еволюції банківського споживчого кредитування в Україні [16, с. 222 - 224].

Перший етап «Зародження» тривав протягом 1990-1996 років. Після проголошення Україною незалежності та вихід її з СРСР почалося створення банківської системи уже незалежної України. Зароджувалися перші банки, а також був прийнятий закон «Про банки і банківську діяльність». У той час в Україні була гіперінфляція, повне безробіття та низькі грошові доходи що спричинило зубожіння населення. Споживче кредитування тільки почало зароджуватися, а банки, у свою чергу, надавали споживче кредитування лише для своїх працівників.

Другий етап «Глобалізація» у період 1996-2000 років характеризувався введенням гривні як національної грошової одиниці, а також активним впровадженням банками споживчого кредитування, проте надавали його під високі відсоткові ставки. У цей період з'являються нові комерційні банки та пропонують нові види кредитування (позики на купівлю і ремонт будівель в сільській місцевості для сезонного проживання, позики на будівництво, позики на будівництво і благоустрій садових ділянок та на інші споживчі потреби) [26, с. 7]. Аби розширити свою клієнтську базу, банки та кредитні

установи починають співпрацювати з торговельними мережами («Фокстрот», «Епіцентр К»).

Третій етап «Ринкової конкуренції» у 2000-2004 роках виокремлюється швидким розвитком банківського сектору, запроваджуються нові кредитні продукти та відбувається активне кредитування фізичних осіб. Національний банк України переглядає Положення про кредитування та приймає рішення скасувати заборону на кредитування в іноземній валюті для фізичних осіб, що дало можливість збільшити пропозицію на ринку споживчих кредитів. Також починає виникати конкуренція між кредитними установами, як наслідок виникають нові програми кредитування, виникає агресивний рекламний натиск на потенційних клієнтів та впроваджуються кредитні картки.

Четвертий етап «Активізація небанківського кредитування» у 2004-2007 роках. Економіка країни розвивається, банківська система знаходиться на стадії зростання, а також зростає ВВП. Процедура отримання кредиту стала простішою, а кредитування населення на споживчі потреби збільшується, проте відсоткові ставки залишаються високими. Формується законодавча база, нормативно-правові акти для небанківських установ, адже свою діяльність активізують кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії

П'ятий етап «Кредитний бум» у 2007-2008 роках характеризувався різким зростанням попиту на споживче кредитування серед населення. Люди починають «жити в борг» та звикають до цього. Комерційні та національні банки мінімально оцінюють платоспроможність позичальників, пропонують низькі відсоткові ставки, розвивається іпотечне кредитування та кредитування в іноземній валюті.

Шостий етап «Відновлення» у період 2008-2010 років характеризується світовою фінансово-економічною кризою, під час якої розвиток споживчого кредитування гальмується через підвищення відсоткових ставок, а згодом і повністю припиняється кредитування населення. Внаслідок девальвації гривні позичальники більше не мають можливості виконувати свої зобов'язання перед банками. Збільшується кількість проблемних та неповернених кредитів,

зростає недовіра до банків. Як наслідок збільшується кількість ломбардів та відповідно зростає кількість наданих позик під заставу.

Сьомий етап «Відновлення довіри» у 2010-2014 роках характеризувався поживаленням роботи небанківських кредитних установ, адже змінилася і їх політика. Значну частину уваги почали приділяти зменшенню кредитних ризиків у сфері споживчого кредитування, тому кількість проблемних кредитів поступово зменшується. Таким чином, ринок споживчого кредитування почав відновлювати довіру населення та суб'єктів господарювання до банківської системи України [16, с. 226].

Восьмий етап «Агресивної політики» 2014-2016 років відзначається новою хвилею кризових явищ. У кредитних портфелях банків збільшується частка споживчих кредитів, через перерахунок залишків заборгованості за кредитами, внаслідок зміни курсу гривні відносно долара США.

Дев'ятий етап «Реінкарнація» з 2016 року до 2022 року – за споживчим кредитуванням відсоткові ставки залишаються високими, проте відбувається поступове зростання попиту на продукти споживчого кредитування. На жаль, обсяги погашення кредитної заборгованості залишаються значно вищими від обсягів їх надання, це стало наслідком дотримання кредитними установами принципу мінімізації ризиків, коли за неплатоспроможних позичальників платять платоспроможні.

Десятий етап «Стагнація» від 2022 року і до теперішнього часу. Банківська система України зіткнулася зі значними викликами через повномасштабне вторгнення, що спричинило значний вплив на економічну та фінансову стабільність країни. НБУ запровадив обмеження на рух капіталу, посилив регуляторні вимоги до банків. Значно зросла кількість проблемних кредитів. Банки спрямовують свої ресурси на підтримку малого та середнього бізнесу, аграрного сектору. Однак, навіть в таких умовах банківська система змогла адаптуватися та відновити певну стабільність у своїй діяльності.

Такі виділення етапів еволюції споживчого кредитування дає можливість побачити певну циклічність та закономірність кризових явищ

економіки у незалежній Україні. Стан ринку споживчого кредитування відіграє важливу роль в макроекономічному плані, через орієнтацію на задоволення споживчих потреб споживача.

Вітчизняне кредитування здійснюється банківськими установами відповідно до чинного законодавства України, а також згідно з внутрішнім Положенням банку.

Основна робота з організації процесу споживчого кредитування у банківській установі складається з таких етапів (рисунок 1.3):

Рисунок 1.3 – Етапи процесу споживчого кредитування

Перший етап споживчого кредитування має особливе значення, адже саме до нього входить бесіда з клієнтом, після якої менеджер приймає рішення стосовно надання кредиту. Вагома роль людського фактору – це особливість, що характерна для споживчого кредитування, тому кредитні спеціалісти особливу увагу звертають на візуальну оцінку потенційного позичальника [35]. Для того, щоб виявити та оцінити слабкі і сильні сторони клієнта, кредитний працівник зазвичай ставить питання стосовно:

- загальної інформації про позичальника;
- кредиту;

- погашення кредиту;
- забезпечення кредиту;
- зв'язків позичальника з іншими банками.

Як результат співбесіди, менеджер підсумовує отриману інформацію від клієнта у письмовій формі і приймає рішення стосовно їх подальшої співпраці. До прикладу, якщо пропозиція позичальника не збігається з положеннями політики та принципами банку, то така заявка відхиляється. У випадку, якщо кредитний працівник, за результатами співбесіди, вирішив продовжити співпрацю з фізичною особою-позичальником, то наступним етапом буде проводитись вивчення ризиків та оцінка платоспроможності позичальника.

На другому етапі, для вивчення кредитоспроможності клієнта здійснюється аналіз матеріалів, які були отримані від фізичної особи. Також важливе значення мають матеріали, які знаходяться в архіві банку. Якщо клієнт раніше вже отримував кредит у даному банку, інформація про затримки погашення кредиту чи інші порушення (кредитна історія) зберігається в базі даних банку. Якщо ж це клієнт іншого банку, можна отримати певні відомості з інших банків чи ділових партнерів.

Третій етап характеризується підготовкою до укладання кредитного договору. Банк визначає тип кредиту, який найбільше підходить під запит клієнта, визначає суму кредиту, відсоткову ставку, спосіб погашення кредиту, розробляється графік погашення кредиту. У договорі про споживчий кредит зазвичай зазначаються [29]:

- найменування та місцезнаходження кредитодавця, ПІБ та місце проживання позичальника;
- тип кредиту та мета його отримання;
- загальний розмір та строк надання кредиту;
- порядок та умови надання кредиту;
- необхідність укладення договорів щодо додаткових послуг від третіх осіб;
- види забезпечення отриманого кредиту (за наявності забезпечення);

- процентна ставка за кредитом, її тип, порядок обчислення та сплати відсотків;
- денна відсоткова ставка та орієнтовна реальна річна відсоткова ставка;
- порядок сплати відсотків та повернення кредиту;
- інформація про наслідки прострочення виконання зобов'язань зі сплати платежів;
- порядок та умови відмови від отримання кредиту;
- порядок дострокового повернення кредиту;
- відповідальність сторін за порушення умов договору.

На четвертому етапі працівник кредитного відділу ознайомлює з кредитним договором позичальника та після проведення перемовин, якщо клієнт погоджується з усіма прописаними умовами, він підписує договір. Потім починається оформлення усіх відповідних документів, відкриття рахунку та видача кредиту.

На цих етапах треба уважно читати умови договору, адже банк може зіграти на недостатній правовій обізнаності клієнта у сфері кредитування і не повідомити про усі комісії за даним кредитом, хоча це і суперечить чинному законодавству України. Це є ще однією причиною популярності споживчого кредитування серед банківських установ.

П'ятий етап (кредитний моніторинг) є стандартним майже для усіх видів кредитування. Єдина відмінність так це те, що фінансове положення фізичної особи відстежити набагато тяжче ніж юридичної особи. Це зменшує можливість передбачити кредитоспроможність позичальника [14, с. 40]. Банк контролює цільове використання кредитних коштів, регулярність сплати відсотків та тіла кредиту, якщо виявиться, що кошти використовуються не за призначенням, банк може достроково розірвати договір і стягнути всі кошти у межах зобов'язання позичальника за кредитним договором та згідно чинного законодавства. У випадку виникнення фінансових проблем у позичальника та ризику неповернення кредитних коштів, менеджер ставить до відома керівництво для прийняття відповідних заходів.

Останній етап – клієнт виплачує тіло кредиту разом з відсотками і закриває справу про кредитування. У випадку, коли фінансовий стан позичальника не дозволяє йому закрити кредит, він заздалегідь подає лист-клопотання з проханням пролонгації кредиту, у якому зазначається: термін повернення кредиту; причини через які фізична особа не може погасити кредит та документальне підтвердження.

Відповідно до Закону України «Про споживче кредитування» «догівір про споживчий кредит, договори про надання додаткових та/або супутніх послуг кредитором і третіми особами та зміни до них укладаються у письмовій формі (у паперовому вигляді або у вигляді електронного документа). Кожна зі сторін договору отримує по одному примірнику договору з додатками до нього. Примірник договору, що належить споживачу, має бути переданий йому невідкладно після підписання договору сторонами» [29]. На кредитодавця покладається обов'язок доведення того, що один з оригіналів договору був переданий позичальнику.

Також позичальник має повне право відмовитися від договору про отримання споживчого кредиту без пояснення причини протягом 14 календарних днів з дня укладення договору, повідомивши кредитодавця у письмовій формі (у паперовому чи електронному вигляді).

Споживач не повинен сплачуватися будь-які платежі через відмову від договору про споживчий кредит, проте він зобов'язаний повернути кошти, які отримав відповідно до даного договору, а також сплатити відсотки, що були нараховані за період з дня отримання коштів і до дня їх повернення за ставкою згідно договору про споживчий кредит.

Право на відмову від договору про споживчий кредит не застосовується щодо [29] :

– договорів про отримання споживчого кредитування, виконання обов'язків за якими забезпечено шляхом укладення нотаріально посвідчених договорів (правочинів);

– споживчих кредитів, які надавалися на оплату робіт чи послуг, але були виконані раніше закінчення строку відмови від договору про споживчий кредит.

Згідно із законодавством України, споживач має повне право достроково повернути споживчий кредит, у тому числі шляхом збільшення суми періодичних платежів (тоді надавач кредитних послуг повинен зробити певне коригування зобов'язань позичальника у бік їх зменшення та надати новий графік платежів). У такому випадку, споживач має попередити кредитора про бажання достроково сплатити споживчий кредит з оформленням відповідного документа.

Кредитору забороняється відмовити споживачу у прийнятті платежу у разі довгострокового повернення споживчого кредиту чи встановлювати будь-яку плату, що пов'язана з достроковим поверненням кредиту. А також забороняється нараховувати штраф та пеню за одне і те ж саме порушення споживачем зобов'язання за договором про споживчий кредит.

Кредитодавець має право згідно договору вимагати повернення кредиту в повному обсязі, строк виплати якого ще не настав, при умові затримання споживачем сплати частини споживчого кредиту та/або процентів щонайменше на один календарний місяць, а за споживчим кредитом, який забезпечений іпотекою, та за споживчим кредитом на придбання житла – щонайменше на три календарні місяці.

Якщо не вистачає суми для здійснення платежу для виконання зобов'язання за договором про споживчий кредит у повному розмірі, то ця сума погашається у такій послідовності:

- спочатку сплачується прострочена до повернення сума кредиту та прострочені відсотки за користування кредитом;
- у другу чергу сплачується власне сума кредиту та відсотки за користування ним;
- останнім етапом сплачується неустойка та інші платежі згідно укладеного договору про споживче кредитування (якщо наданий кредит не

перевищує розміру однієї мінімальної заробітної плати, то сукупна сума неустойки, що має сплатити споживач за порушення виконання його зобов'язань встановлених договором про споживчий кредит, не може перевищувати розміру подвійної суми, одержаної споживачем за таким договором і не може бути збільшена за домовленістю сторін) [29].

2 Аналітико-методичні аспекти функціонування ринку споживчого кредитування в Україні

2.1 Аналіз сучасного стану ринку споживчого кредитування в Україні та оцінка фінансово-господарської діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Воєнний стан в Україні суттєво вплинув на всі аспекти економіки, включаючи ринок споживчого кредитування. У 2024 році цей ринок демонструє як виклики, так і адаптаційні зміни. Основні характеристики поточного стану ринку споживчих кредитів можна охарактеризувати наступним чином:

- воєнний стан привів до зниження обсягів споживчого кредитування. Банки стали більш обережними в наданні кредитів, оцінюючи підвищені ризики неповернення. Багато громадян зіткнулися з фінансовими труднощами, що знижує їх кредитоспроможність;

- під час воєнного стану значно зросли кредитні ризики. Невизначеність економічної ситуації, скорочення доходів населення та зростання рівня безробіття впливають на здатність позичальників обслуговувати свої борги. Банки впроваджують суворіші критерії для оцінки платоспроможності клієнтів;

- банки змушені адаптувати свої кредитні продукти до нових умов. З'являються спеціальні пропозиції для підтримки військовослужбовців та їхніх родин, а також програми реструктуризації боргів для тих, хто опинився в скрутному становищі через воєнні дії;

- держава та міжнародні організації відіграють ключову роль у підтримці фінансової стабільності. Уряд впроваджує програми підтримки

банківського сектора, а міжнародні донори надають фінансову допомогу, що дозволяє знижувати ризики для банків і підтримувати економіку;

– попри складнощі, технологічний розвиток банківського сектора продовжується. Онлайн-кредитування, мобільні додатки та автоматизовані системи обробки заявок стають ще більш важливими, оскільки дозволяють банкам працювати навіть в умовах обмеженого доступу до фізичних відділень;

– воєнний стан суттєво впливає на психологічний стан населення. Люди стають більш обережними у фінансових рішеннях, зменшуючи обсяги запозичень та зберігаючи кошти для непередбачених витрат. Це впливає на загальну активність ринку споживчих кредитів.

Станом на 01.01.2024 рік банківськими установами було надано кредитів на суму 1130774 млн грн, що на 2789 млн грн менше ніж станом на 01.01.2023 рік, та на 18793 млн грн менше ніж станом на 01.01.2022 рік (рисунок 2.1).

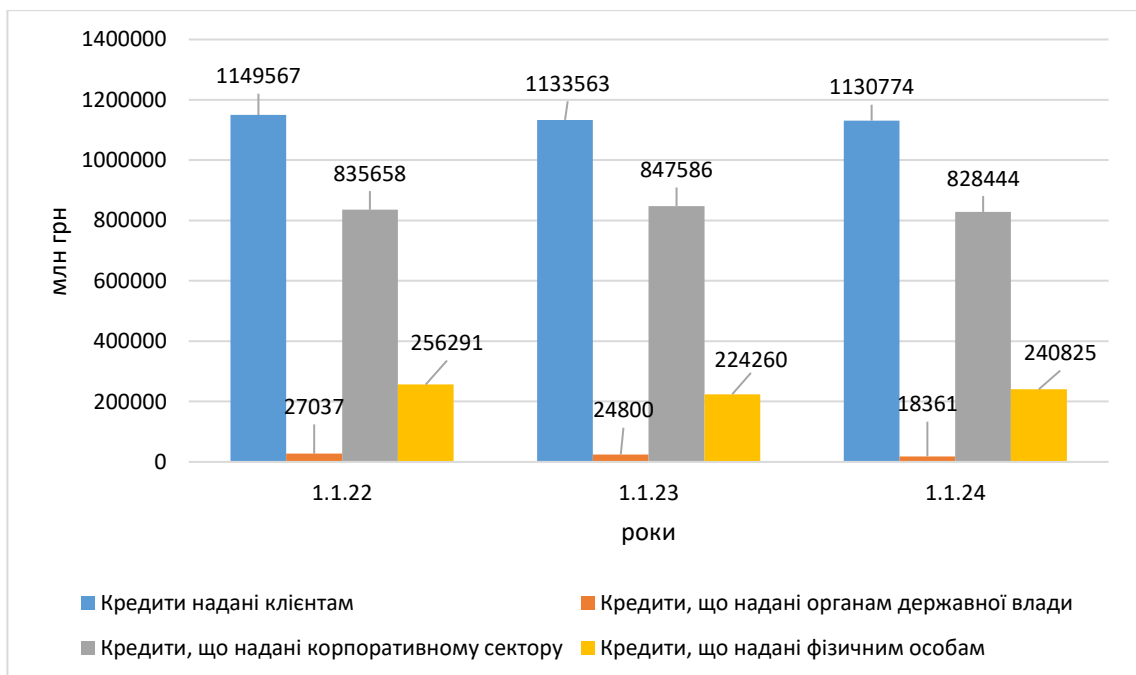

Рисунок 2.1 – Динаміка обсягів банківського кредитування у 2021-2023 роках, млн грн

Якщо розглядати надані кредити у розрізі суб'єктів кредитування, то основну частку займають кредити, що наданні корпоративному сектору. У

2023 році частка наданих кредитів корпоративному сектору становила 73,26 %, у 2022 році цей показник був на рівні 74,77%, а у 2021 році 72,69%.

Частка кредитів, наданих банківськими установами фізичним особам (включно із фізичними особами-підприємцями) у 2023 році була на рівні 21,30%, у 2022 році – 19,78%, а у 2021 – 22,29%. Тенденцію до зменшення має частка кредитів, що надана органам державної влади та місцевого самоврядування: у 2021 році – 2,35%, у 2022 році – 2,19%, а у 2023 році – 1,62%.

У 2021 році разом із зростанням використання платіжних карток та зміщенням фокусу на онлайн-операції зростало і співвідношення наданих споживчих кредитів та споживчих витрат. Хоча і COVID-19 мав негативні наслідки впливу на ринок споживчого кредитування, проте адаптація до них умов стимулювала відновлення цього виду кредитування. Відповідно до даних, опублікованих НБУ, станом на початок 2022 року споживчі кредити займали 31% від загального обсягу кредитів, що були надані банківськими установами в Україні [33].

Однак повномасштабне вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 року призвело до змін у всіх сферах життя, включаючи ринок споживчого кредитування. Банкам необхідно було переглянути свої кредитні стратегії, зокрема у сфері споживчого кредитування, аби мати можливість врахувати нові ризики та нестабільність, спричинені війною.

У період перших місяців вторгнення РФ на територію України можна було спостерігати майже повне припинення процесу кредитування, адже обсяги кредитування клієнтів різко зменшилися. Така ситуація виникла внаслідок певних обставин, у яких опинилося населення: втрата робочих місць, що безпосередньо призводить до втрати стабільного доходу; вимушена зміна місця проживання (ВПО); втрата майна (бізнес, будинок, автомобіль).

Споживачі, що на той момент вже мали кредит опинилися в надскладній ситуації, адже не було можливості погашати кредит та сплачувати відсотки, реальні доходи зменшилися, а вимушені витрати збільшилися. Як наслідок,

якість кредитного портфеля у сфері споживчого кредитування суттєво погіршилася.

Протягом квітня 2022 року НБУ опублікував лист із рекомендаціями банкам стосовно надання споживачам кредитів можливості реструктуризації власної заборгованості за споживчими кредитами або можливості надання кредитних канікул. Ці заходи необхідні для полегшення фінансового тиску на споживачів, а також забезпечення їхньої фінансової стабільності в умовах економічної нестабільності після військового конфлікту [19].

Під час таких «кредитних канікул» було складно визначити реальних обсяг проблемного кредитного портфеля. Тому з 1 червня скасували дію «кредитних канікул» для усіх, за винятком споживачів, які проживають у регіоні, де ведуться активні бойові дії. Решті банки запропонують реструктуризацію [6].

Станом на початок 2024 року послуги споживчого кредитування надавалися 63 діючими банками в Україні, 6 з них – це банки з державною часткою, 26 – банки з іноземним капіталом, у тому числі 19 – зі 100% іноземним капіталом. Проаналізуємо динаміку споживчих кредитів наданих домашнім господарствам за цільовим спрямуванням. У таблиці 2.1 наведена динаміка та структура споживчих кредитів наданих банківськими установами України за 2021-2023 роки.

Таблиця 2.1 – Динаміка споживчих кредитів наданих домашнім господарствам за цільовим спрямуванням у 2021-2023 роках

Цільове спрямування	Роки					
	2021 р.		2022 р.		2023 р.	
	сума, млн грн	%	сума, млрд грн	%	сума, млрд грн	%
Усього наданих кредитів, в тому числі:	254,39	100	221,11	100	236,47	100
споживчі кредити	214,13	84	188,66	85	196,09	83
на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості	28,56	11	21,34	10	26,52	11
інші кредити	11,69	5	11,11	5	13,86	6

Динаміка обсягів наданих споживчих кредитів залишається не постійною. У 2021 році сума споживчих кредитів становила 214,13 млрд грн або ж 84% від загального обсягу кредитів, що надавалися протягом року. У 2022 році, внаслідок повномасштабного вторгнення РФ на територію України, сума наданих споживчих кредитів значно зменшилася (на 25,47 млрд грн) і становила 188,66 млрд грн, проте споживче кредитування продовжувало займати найбільшу частку від загального обсягу наданих кредитів – 85%. Внаслідок пристосування банківської системи до нестабільної ситуації на кредитному ринку, у 2023 році сума наданих споживчих кредитів збільшилася на 7,43 млрд грн порівняно з 2022 роком, і становила 196,09 млрд грн, що займає 83% від загальної суми наданих кредитів. Однак, сума наданих споживчих кредитів у 2023 році на 18,04 млрд грн менша ніж у 2021 році.

Проаналізуємо динаміку споживчих кредитів, наданих домашнім господарствам за строками погашення у 2021-2023 роках (рисунок 2.2).

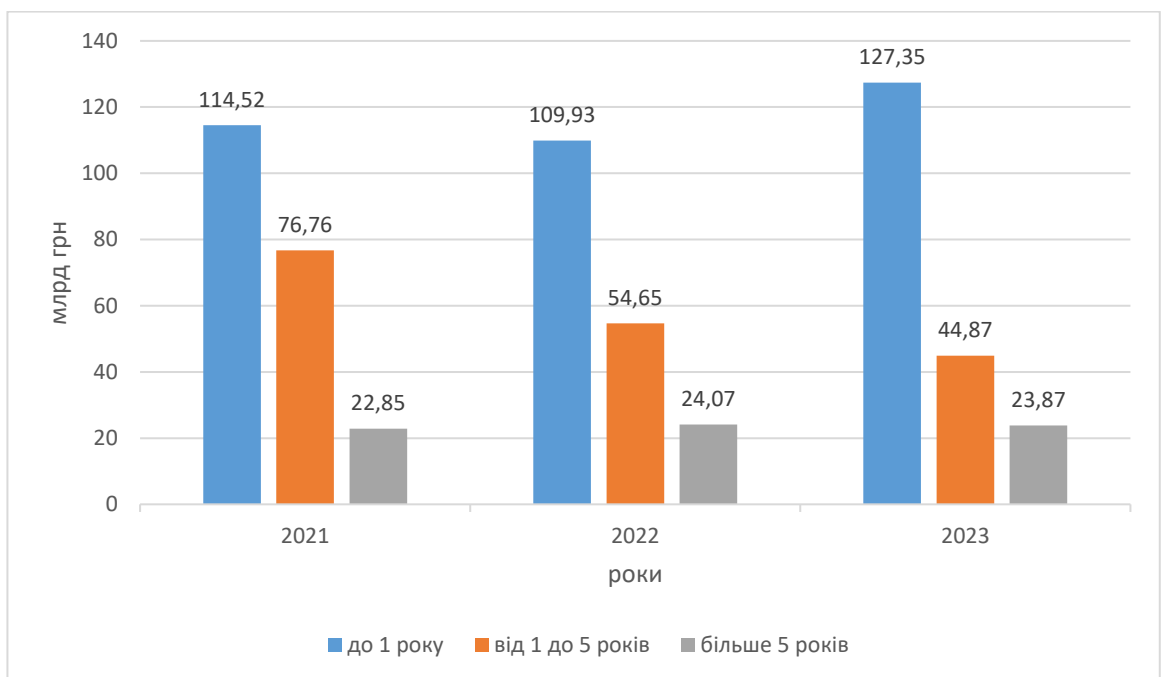

Рисунок 2.2 – Споживчі кредити, що були надані домашнім господарствам за строками погашення, млрд грн

Динаміка надання споживчих кредитів терміном до 1 року залишається нестабільною протягом 2021-2023 років. У 2021 році обсяг наданих споживчих кредитів становив 114,52 млрд грн, потім зменшився у 2022 році до 109,93 млрд грн. А у 2023 році сума наданих споживчих кредитів зростає до 127,35 млрд грн, що на 17,42 млрд грн більше ніж у 2022 році, та на 12,83 млрд грн більше ніж у 2021 році. Тут ще важливо зазначити, що саме споживчі кредити терміном до 1 року користуються найбільшим попитом, адже вони не мають такої високої вартості і їх легше погашати. Також з рисунку 2.2 можна простежити, що зменшується динаміка кредитів, що надані на термін від 1 до 5 років. У 2021 році обсяг наданих кредитів на термін від 1 до 5 років становив 76,76 млрд грн, а у 2023 році – 44,87 млрд грн, тобто зменшився на 31,89 млрд грн протягом 2021-2023 років. Кредити, терміном більше 5 років, зростали у період 2021-2022 років, у 2021 році цей показник становив 22,85 млрд грн, а у 2022 році – 24,07 млрд грн. Проте у 2023 році цей показник зменшився до 23,87 млрд грн.

На основі проведеного аналізу розвитку споживчого кредитування в Україні, можна зробити висновок, що протягом 2021-2023 років ринок банківського споживчого кредитування був досить нестабільний, у 2022 році він зазнав найбільш негативного впливу, проте банківські установи зробили все можливе, для того, щоб обсяги споживчого кредитування зросли, і у 2023 році вже можна простежити покращення ситуації.

Однак повномасштабне вторгнення та військові дії на території України мають великий негативний вплив на кредитну діяльність банківських установ а також на розвиток споживчого ринку в загальному. З березня 2022 року більша частина банківських установ призупиняє послуги з надання споживчих кредитів на товари, за винятком кредитування фізичних осіб через кредитні картки. Нові встановлені правила стосовно роботи банків, що під час війни займаються кредитуванням, регулюються Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 р. №2120-IX [28].

Згідно даного закону, поки триває воєнний стан, а також місяць після його скасування, позичальник не несе перед банком жодної відповідальності, у випадку прострочення виконання зобов'язань за договором про споживче кредитування. Також, банківським установам забороняється збільшувати відсоткову ставку за користування кредитом [21].

АТ КБ «ПриватБанк» здійснює свою діяльність з 19 березня 1992 року та є найбільшим (державним) банком за розміром активів, а також лідером роздрібного банківського ринку України. В Україні саме «ПриватБанк» одним із перших запровадив сучасні цифрові банківські послуги, що дають можливість користувачам дистанційно здійснювати більшість послуг через «Приват24», а також підключив платіжні сервіси Google Pay та Apple Pay.

У 2016 році «ПриватБанк» займав 16-те місце в рейтингу найбільших банків Центральної та східної Європи, 627-ме місце в рейтингу топ-1000 світових банків. «ПриватБанк» налічує більше 1000 відділень, 5000 банкоматів та 10000 терміналів самообслуговування по всій території України.

«ПриватБанк» займає лідируючі позиції на банківському ринку країни та є найбільшим банком з українським капіталом. Стратегія банку – це перехід від обслуговування клієнтів у відділеннях банку до ідеології навчання клієнтів використанню дистанційних засобів банківського обслуговування.

Більша частина корпоративних клієнтів – це підприємства малого та середнього бізнесу, значну частку становлять підприємства транспортної, будівельної, харчової та сільськогосподарської галузей.

Важливе місце серед усіх фінансових показників АТ КБ «ПриватБанк» займають його активи, динаміку яких можна дослідити в таблиці 2.2.

Проаналізувавши показники, які наведені у таблиці 2.2, можна зробити висновок, що активи АТ КБ «ПриватБанк» у 2022 році зросли на 142417358 тис. грн, порівняно з 2021 роком або на 34,97%. У 2023 році порівняно з 2022 роком, активи продовжували зростати і збільшилися на 136939264 тис. грн або на 24,91%.

Таблиця 2.2 – Динаміка активів АТ КБ «ПриватБанк» у 2021-2023 роках

Активи	Роки			Абсолютне відхилення, тис. грн		Темп приросту, %	
	2021, тис. грн	2022, тис. грн	2023, тис. грн	2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Грошові кошти та їх еквіваленти	28117656	40566774	79648102	+12449118	+39081328	+44,28	+96,34
Кошти в інших банках	25839685	60233746	75061458	+34394061	+14827712	+133,11	+24,62
Кредити та заборгованість клієнтів	70193030	71355251	95637763	+1162221	+24282512	+1,66	+34,03
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	129074136	143919800	171470647	+14845664	+27550847	+11,50	+19,14
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	26319531	100242085	133798041	+73922554	+33555956	+280,87	+33,47
Інвестиційна нерухомість	1989030	2154747	2339766	+165717	+185019	+8,33	+8,59
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	9977735	12051312	3616	+2073577	-12047696	+20,78	-99,97
Відстрочений податковий актив	0	225013	1951332	+225013	+1726319	-	+767,21
Основні засоби та нематеріальні активи	7362230	8627706	6689505	+1265476	-1938201	+17,19	- 22,46%
Інші фінансові активи	13429096	14097277	18191597	+668181	+4094320	+4,98	+29,04
Інші активи	1827925	1589198	1414749	-238727	-174449	-13,06	-10,98
Усього чисті активи	407256669	549674027	686613291	+142417358	+136939264	+34,97	+24,91

Також з таблиці 2.2 можна побачити, що збільшення загальної суми активів у 2022 році порівняно з 2021 роком відбувається за рахунок зростання статті активів «Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю» на 73922554 тис. грн, або 280,87%, а також за рахунок статті «Кошти в інших банках» на 14827712 тис. грн або ж 133,11%. У 2023 році

порівняно з 2022 роком зниження активів відбувається в основному за рахунок зменшення суми по статті «Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток» на 12047696 тис. грн або 99,97%. На другому місці спостерігається зменшення суми по статті «Основні засоби та нематеріальні активи» на 1938201 тис. грн або на 22,46%. Динаміку активів та кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» у 2021-2023 роках можна переглянути на рисунку 2.3.

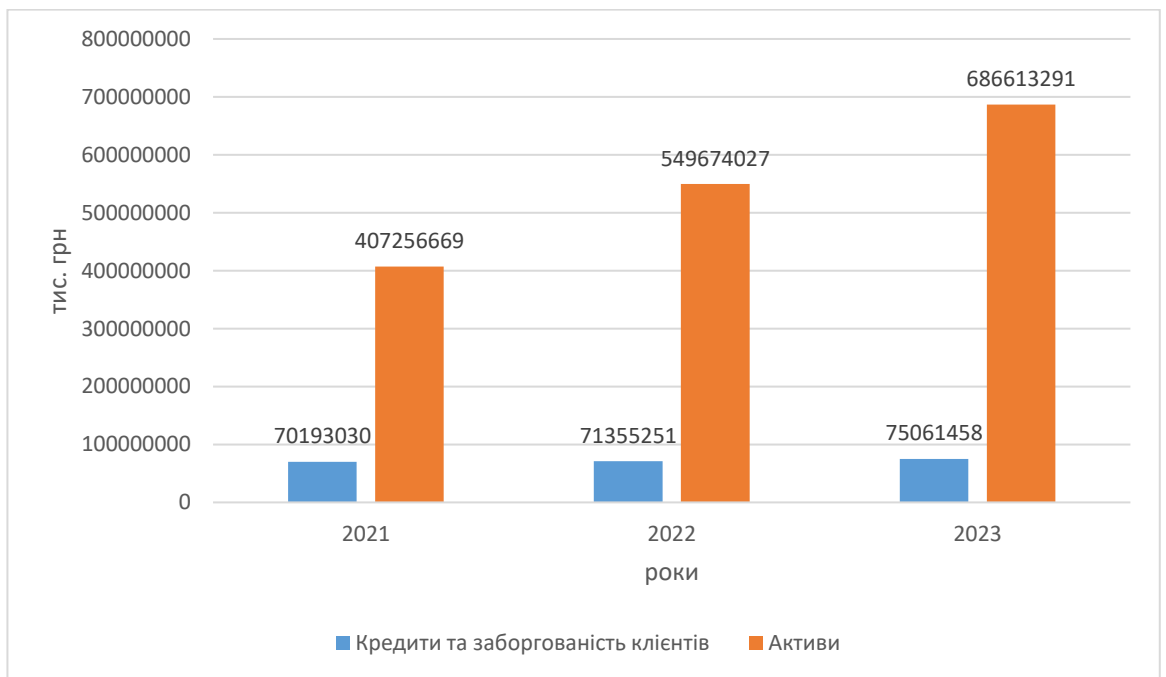

Рисунок 2.3 – Динаміка активів та кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» у 2021-2023 роках

Проаналізувавши динаміку пасивів АТ КБ «ПриватБанк» у 2021-2023 роках можна побачити, що пасиви банку зменшилися у 2022 році порівняно з 2021 роком на 17674102 тис. грн або 13,27%. Проте у 2023 році почали стрімко зростати порівняно з 2022 роком на 54111666 тис. грн або ж 46,83% (таблиця 2.3).

Зростання пасивів у 2022 році порівняно з 2021 роком відбувалося в основному за рахунок коштів фізичних осіб, а саме на 57576851 тис. грн або 47,52%. Одночасно з тим зросли і зобов'язання на 151243064 тис. грн або

44,40% у 2022 році порівняно з 2021 роком. Та на 109883431 тис. грн або на 22,34% у 2023 році порівняно з 2022 роком.

Таблиця 2.3 – Динаміка пасивів АТ КБ «ПриватБанк» у 2021-2023 роках

Активи	Роки			Абсолютне відхилення, тис. грн		Темп приросту, %	
	2021, тис. грн	2022, тис. грн	2023, тис. грн	2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Зобов'язання							
Кошти отримані від НБУ	-	-	-	-	-	-	-
Кошти клієнтів, у тому числі:	321705424	464871501	549686644	+143166077	+84815143	+44,50	+18,24
кошти юридичних осіб	95089824	130327371	157329253	+35237547	+27001882	+37,06	+20,72
кошти фізичних осіб	226373290	333937113	391513964	+107563823	+57576851	+47,52	+17,24
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	-	2972075	25790403	+2972075	+22818328	-	+767,76
Інші фінансові зобов'язання	10617547	13222380	13063856	+2604833	-158524	+24,53	-1,20
Інші зобов'язання	3949108	4140466	4383015	+191358	+252549	+4,85	+5,86
Усього зобов'язань	340642144	491885208	601768639	+151243064	+109883431	+44,40	+22,34
Власний капітал							
Статутний капітал	206059744	206059744	206059744	-	-	-	-
Резервні та інші фонди банку	9696019	11448539	12958438	1752520	1509899	+18,07	+13,19
Резерви переоцінки	8082924	-2993739	10432374	-11076663	13426113	-137,04	-448,47
Нерозподілений прибуток(непокритий збиток)	-157246851	-156748415	-144628594	498436	12119821	-0,32	-7,73
Власний капітал	66614525	57788819	84844652	-8825706	27055833	-13,25	+46,82
Усього зобов'язання та власний капітал	133229050	115554948	169666614	-17674102	54111666	-13,27	+46,83

Відповідно до таблиці 2.3, у 2022 році порівняно з 2021 роком, відбувається зниження пасивів за рахунок значного зменшення суми резерву переоцінки на 11076663 тис. грн або 137,04% і зменшення суми власного капіталу на 8825706 тис. грн або 13,25%. У 2023 році порівняно з попереднім

роком зменшення суми зобов'язань було внаслідок збільшення суми статті пасивів «Резерви переоцінки» на 448,47%.

Власний капітал АТ КБ «ПриватБанк» у 2022 році порівняно з 2021 роком зменшився на 8825706 тис. грн або 13,25%. У 2023 році порівняно з 2022 роком збільшився на 27055833 тис. грн або 46,82%. Протягом 2021-2023 років статутний капітал АТ КБ «ПриватБанку» залишався незмінним і становив 206059744 тис. грн. Проте через збільшення кредитного ризику протягом 2021-2023 років збільшувалася сума статті «Резервні та інші фонди банку» на 1752520 тис. грн або 18,07% у 2022 році порівняно з 2021 роком, та на 1509899 тис. грн або 13,19% у 2023 році порівняно з 2022 роком.

Проаналізуємо динаміку та склад коштів депозитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Динаміка та склад коштів клієнтів в розрізі юридичних та фізичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Показники	Сума, тис. грн			Відхилення (+,-), тис. грн		Темп приросту, %	
	2021р.	2022 р.	2023 р.	2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
Кошти юридичних осіб	95089824	130327371	157329253	35237547	27001882	37,06	20,72
Кошти фізичних осіб	226373290	333937113	391513964	107563823	57576851	47,52	17,24
Усього кошти клієнтів	321705424	464871501	549686644	143166077	84815143	44,50	18,24

У 2022 році порівняно з попереднім роком загальна сума клієнтських коштів збільшилися на 143166077 тис. грн або на 44,50%, у 2023 році порівняно з 2022 роком на 84815143 тис. грн або на 18,24%.

Якщо брати до уваги депозитний портфель АТ КБ «ПриватБанк» у розрізі клієнтів банку у 2022 році порівняно з 2021 роком, то варто відзначити, що кошти юридичних осіб зросли на 35237547 тис. грн або 37,06%, а кошти фізичних осіб на 107563823 тис. грн або на 47,52%. У 2023 році кошти юридичних та фізичних осіб продовжували зростати. Кошти фізичних осіб у

2023 році порівняно з 2022 роком зросли на 57576851 тис. грн або 17,24%, а кошти юридичних осіб – на 27001882 тис. грн або на 20,72%.

Проаналізуємо структуру депозитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки в розрізі клієнтів банку (таблиця 2.5 та рисунок 2.4). Вагому частку в структурі депозитного портфеля займають кошти фізичних осіб, а саме: у 2021 році – 70,37%, у 2022 році – 71,83%, у 2023 році – 71,22%. Це можна пояснити тим, що банк більше спеціалізується на роботі з фізичними особами.

Таблиця 2.5 – Структура депозитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки в розрізі клієнтів банку

Показники	Питома вага, %			Відхилення (+,-), %	
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2022 до 2021	2023 до 2022
Кошти юридичних осіб	29,56	28,04	28,62	-1,52	+0,59
Кошти фізичних осіб	70,37	71,83	71,22	+1,47	-0,61
Усього кошти клієнтів	100,00	100,00	100,00	-	-

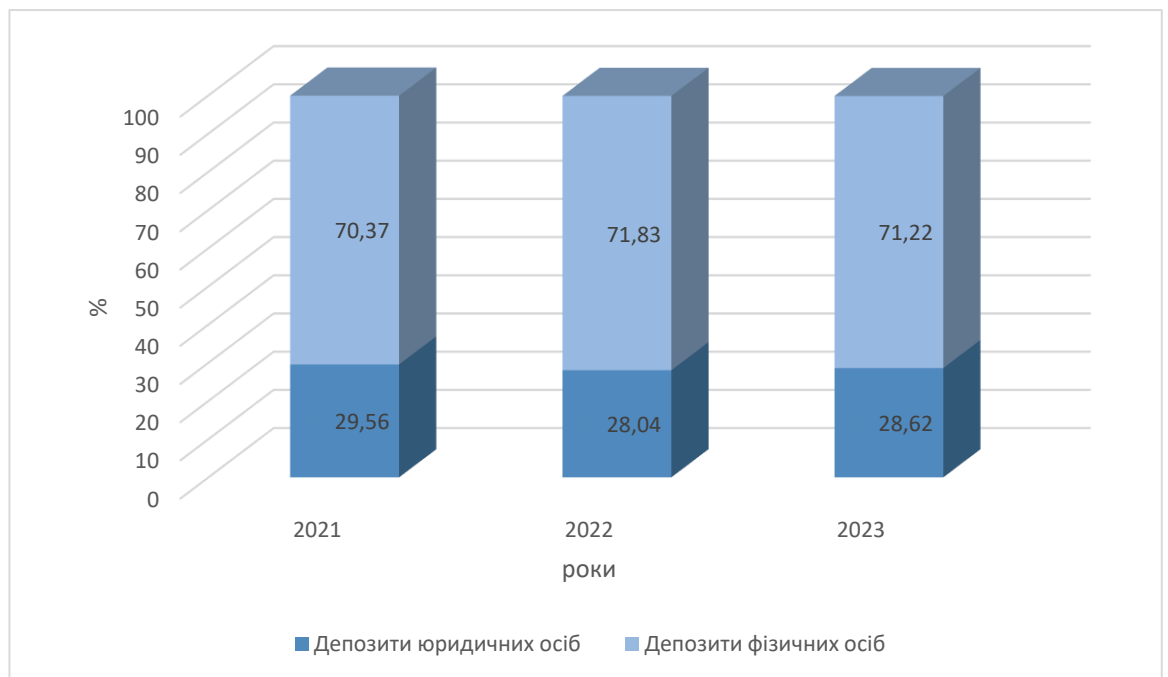

Рисунок 2.4 – Структура депозитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки в розрізі клієнтів банку

Частка коштів юридичних осіб у 2022 році порівняно з 2021 роком зменшилася на 1,52%, а у 2023 році порівняно з 2022 роком збільшилася на 0,59%. Ситуація по депозитним коштам фізичних осіб повністю протилежна, їх частка у 2022 році відповідно до 2021 року збільшилася на 1,47%, а у 2023 році відповідно до 2022 року зменшилася на 0,61%.

Проаналізуємо структуру депозитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки у розрізі валют (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Структура депозитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки в розрізі валют

Показники	2021 рік	Питома вага, %	2022 рік	Питома вага, %	2023 рік	Питома вага, %
Кошти юридичних осіб, в тому числі	95089824	100,00	130327371	100	157329253	100
в національній валюті	1709422	1,80	82847427	63,57	105795847	67,24
в іноземній валюті	93380402	98,20	47479944	36,43	51533406	32,76
Кошти фізичних осіб, в тому числі	226373290	100,00	333937113	100,00	391513964	100,00
в національній валюті	265778	0,12	246241629	73,74	290083903	74,09
в іноземній валюті	226107512	99,88	87695484	26,26	101430061	25,91

Проаналізувавши таблицю 2.6, можна зробити висновок що у 2021 році фізичні та юридичні клієнти надавали перевагу депозитам в іноземній валюті, проте у 2022 році частка депозитів у національній валюті стрімко зросла, на 73,63% серед фізичних осіб, та на 61,77% серед юридичних осіб. У 2023 році порівняно з 2022 роком частка депозитів юридичних осіб зросла ще на 3,67%, а частка депозитів фізичних осіб збільшилася на 0,35%.

Отже, АТ КБ «ПриватБанк» є одним із провідних банків в Україні, який надає широкий спектр банківських послуг як фізичним особам, так і корпоративним клієнтам. 2021 рік банк завершив з високими показниками чистого прибутку, а також збільшив свої активи протягом року. Проте у 2022 році внаслідок впливу воєнного стану зменшився прибуток банку та дещо знизилися активи. Однак завдяки ряду заходів для адаптації до нових умов, у 2023 році «ПриватБанк» показав поступове відновлення прибутковості завдяки відновленню кредитування та зростання активів.

У даній ситуації АТ КБ «ПриватБанк» продемонстрував здатність адаптуватися до значних викликів, зберігаючи лідерські позиції на ринку, завдяки ефективному управлінню та впровадженню інновацій.

Проведемо аналіз структури фінансових ресурсів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки та розрахуємо частку окремих його структурних складових в динаміці (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Структура фінансових ресурсів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Статті пасиву	Питома вага, %			Зміна питомої ваги	
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2022 до 2021	2023 до 2022
1	2	3	4	5	6
Зобов'язання					
Кошти отримані від НБУ	-	-	-	-	-
Кошти клієнтів, у тому числі	28,43	41,08	48,58	+12,65	+7,50
кошти юридичних осіб	8,40	11,52	13,90	+3,11	+2,39
кошти фізичних осіб	20,00	29,51	34,60	+9,51	+5,09
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	-	0,19	1,35	-	+1,16
Інші фінансові зобов'язання	0,94	1,17	1,15	+0,23	-0,01
Інші зобов'язання	0,35	0,37	0,39	+0,02	+0,02
Усього зобов'язань	30,10	43,47	53,18	+13,37	+9,71
Власний капітал					
Статутний капітал	18,21	13,24	10,77	-4,97	-2,46
Резервні та інші фонди банку	0,86	0,74	0,68	-0,12	-0,06
Резерви переоцінки	0,71	-0,19	0,55	-0,91	+0,74
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-13,90	-10,07	-7,56	+3,83	+2,51
Власний капітал	5,89	3,71	4,43	-2,18	+0,72
Усього зобов'язання та власний капітал	100,00	100,00	100,00	-	-

Проаналізувавши таблицю 2.7 можна зробити висновок, що кошти клієнтів займають найбільшу частку в залучених фінансових ресурсах АТ КБ «ПриватБанк» і мають тенденцію до зростання протягом аналізованого періоду, а саме: у 2021 році – 28,43%, у 2022 році – 41,08%, у 2023 році 48,58%. Це означає, що зростає частка коштів клієнтів в залучених коштах, клієнти довіряють свої заощадження банку, що характеризує депозитну політику «ПриватБанку» з позитивного боку. Якщо ж банк має у розпорядженні достатню суму фінансових ресурсів і вкладає їх в операції з цінними паперами,

кредитні операції, для отримання прибутку, то це говорить про те, що у банку збільшуються вільні резерви. Питома вага статутного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» зменшувалася протягом аналізованого періоду, а саме: у 2021 році – 18,21%, у 2022 році – 13,24%, а у 2023 – 10,77%.

2.2 Аналіз споживчого кредитування в АТ КБ «ПриватБанк» та напрями його удосконалення за умов воєнного стану

АТ КБ «ПриватБанк» є одним із лідерів на ринку споживчого кредитування в Україні. Протягом 2021-2023 років можна було спостерігати як зростання, так і адаптацію до економічних і політичних викликів. У 2021 році відбулося значне зростання обсягів споживчого кредитування. Це було зумовлене зростанням попиту на кредити з боку населення після стабілізації економіки України після пандемії COVID-19. Найбільшим попитом характеризувалися такі банківські продукти: кредити готівкою, кредитні картки, кредити на придбання товарів у розстрочку. У 2022 році обсяги кредитування почали знижуватися через повномасштабне вторгнення російських військ на територію України 24 лютого. Воєнний стан та загальна економічна нестабільність дали поштовх банку переглянути свою кредитну політику. АТ КБ «ПриватБанк» почав впроваджувати більш суворі критерії оцінки кредитоспроможності клієнтів та зосередив свою увагу на підтримці вже існуючих позичальників через реструктуризацію боргу та пропозицію спеціальних умов для військовослужбовців. У 2023 році ситуація почала стабілізуватися, і обсяги споживчого кредитування почали поступово відновлюватися. «ПриватБанк» продовжував підтримувати клієнтів, пропонуючи їм різні кредитні послуги, включаючи експрес-кредити, кредити на авто та розширені можливості кредитних карток. Тому особливу увагу у

даних умовах необхідно приділяти формуванню та діяльності ефективної кредитної політики.

Проаналізуємо динаміку складових статті «Кредити та аванси клієнтам» АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 – Динаміка наданих кредитів та авансів клієнтам АТ КБ «ПриватБанк» у 2021-2023 роках

Назва статті	Роки			Абсолютне відхилення, млн грн		Темп приросту, %	
	2021, млн грн	2022, млн грн	2023, млн грн	2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель	163513	167931	170042	4418	2111	2,70	1,26
Кредити юридичним особам	4091	5340	6386	1249	1046	30,53	19,59
Кредити юридичним особам, що надані за операціями РЕПО	-	-	1459	-	1459	-	-
Кредити фізичним особам – кредитні картки	45314	46593	54500	1279	7907	2,82	16,97
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	9858	3880	9751	-5978	5871	-60,64	151,31
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	5343	3912	5618	-1431	1706	-26,78	43,61
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	394	328	885	-66	557	-16,75	169,82
Кредити фізичним особам – інші кредити	83	26	13	-57	-13	-68,67	-50,00
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	11903	21311	25454	9408	4143	79,04	19,44
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – фізичні особи	735	364	147	-371	-217	-50,48	-59,62
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – юридичні особи	267	162	102	-105	-60	-39,33	-37,04
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – підприємства малого та середнього бізнесу (МПС)	1067	649	560	-418	-89	-39,18	-13,71
Резерв під очікувані кредитні збитки	-174350	-182412	-182898	-8062	-486	4,62	0,27
Всього кредитів та авансів клієнтам	68218	68084	92019	-134	23935	-0,20	35,16

Виходячи з даних у таблиці 2.8 можна зробити висновок, що сума кредитів та дебіторської заборгованості за фінансовим лізингом, що управляється як окремих портфель збільшувалася протягом усього аналізованого періоду. У 2022 році порівняно з 2021 роком сума зросла на 4418 млн грн або 2,70%, а у 2023 році порівняно з 2022 роком сума збільшилася на 2111 млн грн або 1,26%. Також стрімко зростають кредити юридичним особам у 2022 році на 1249 млн грн або 30,53% порівняно з попереднім роком, та на 1046 млн грн або 19,59% у 2023 році порівняно з 2022 роком. У 2023 році АТ КБ «ПриватБанк» почав надавати юридичним особам кредити за операціями РЕПО у сумі 1459 млн грн. У 2022 році у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ на територію України сума іпотечних кредитів, наданих фізичним особам зменшилася на 1431 млн грн або 26,78% порівняно з 2021 роком. Однак у 2023 році цей показник зріс на 1706 млн грн або 43,61% порівняно з 2022 роком. Така ж ситуація простежується з кредитами фізичних осіб на придбання автомобіля, у 2022 році порівняно з попереднім роком сума наданих кредитів зменшилася на 66 млн грн або 16,75%, а у 2023 році збільшилася на 557 млн грн або 169,82% відносно 2022 року. Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом фізичних осіб, юридичних осіб, а також підприємств малого та середнього бізнесу зменшується протягом 2021-2023 років. Загальна кількість кредитів та авансів у 2022 році зменшилася на 134 млн грн або 0,20% відносно 2021 року, а у 2023 році збільшилася на 23935 млн грн або 35,16% порівняно з 2022 роком.

Аналізуючи кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк» в розрізі суб'єктів кредитування за 2021-2023 роки (таблиця 2.9) можна зробити висновок, що найбільший він був у 2023 році і становив 95637763 тис. грн, а найменшим у 2021 році – 174390765 тис. грн. Протягом 2021-2023 років обсяг кредитного портфеля збільшувався в основному за рахунок збільшення суми кредитів юридичних осіб у 2022 році та збільшення суми кредитів як юридичних, та і фізичних осіб у 2023 році. Суми кредитів юридичних осіб у

2022 році порівняно з 2021 роком збільшилися на 9595544 тис. грн, а у 2023 році на 7357873 тис. грн відносно 2022 року. У 2022 році суми кредитів, наданих фізичним особам зменшилися на 8433323 тис. грн порівняно з попереднім роком, а у 2023 році спостерігалось зростання на 16924639 тис. грн відносно 2022 року.

Таблиця 2.9 – Динаміка кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» в розрізі суб'єктів кредитування за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)	
	2021, тис. грн	2022, тис. грн	2023, тис. грн	2022 до 2021	2023 до 2022
Кредити юридичних осіб	18537708	28133252	35491125	9595544	7357873
Резерви під знецінення кредитів та заборгованості юридичних осіб	-164195476	-170582398	-172175549	-6386922	-1593151
Кредити фізичних осіб	51655322	43221999	60146638	-8433323	16924639
Резерви під знецінення кредитів та заборгованості фізичних осіб	-10195289	-11951135	-10815138	-1755846	1135997
Кредити та заборгованість клієнтів	70193030	71355251	95637763	1162221	24282512
Резерви під знецінення кредитів	174390765	182533533	182990687	8142768	457154

Спад кредитування фізичних осіб у 2022 році пояснюється нестабільною ситуацією в економіці країни через воєнні дії на території України, внаслідок чого було обмежено роботу магазинів побутової техніки, у яких здійснювалися продажі продуктів споживчого кредитування.

У таблиці 2.10 розглянемо та проаналізуємо склад та структуру кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» протягом 2021-2023 років.

Таблиця 2.10 – Склад та структура кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» в розрізі суб'єктів кредитування за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %
Кредити та заборгованість клієнтів, у тому числі:	70193030	100	71355251	100	95637763	100
юридичним особам	18537708	26,41	28133252	39,43	35491125	37,11
фізичним особам	51655322	73,59	43221999	60,57	60146638	62,89

Протягом аналізованого періоду у кредитному портфелі даного банку переважають кредити фізичних осіб, а саме: у 2021 році питома вага становила 73.59%, у 2022 році – 60,57%, а у 2023 році – 62,89%. Як висновок, можна сказати, що кредитна політика АТ КБ «ПриватБанк» протягом 2021-2023 років спрямована на роботу саме з фізичними особами.

У 2022 році спостерігається значне зростання частки кредитів, наданих юридичним особам (з 26,41% у 2021 році до 39,43% у 2022 році). Це свідчить про те, що в умовах війни банк активно підтримував корпоративний сектор, надаючи кредити підприємствам для збереження їх діяльності та відновлення економіки. Водночас, обсяг кредитів фізичним особам знизився, що може бути пов'язано зі зниженням платоспроможності населення та збільшенням кредитних ризиків.

У 2023 році обсяг кредитів та заборгованості клієнтів значно зріс порівняно з попередніми роками. Частка кредитів юридичним особам зменшилася до 37,11%, у той час як частка кредитів фізичним особам зросла до 62,89%. Це свідчить про поступове відновлення кредитування фізичних осіб на тлі стабілізації економічної ситуації та зростання попиту на споживче кредитування.

Здійснимо аналіз кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» у розрізі валют за 2021-2023 роки у таблиці 2.11.

Протягом аналізованого періоду АТ КБ «ПриватБанк» здійснював кредитування переважно в національній валюті. Так як споживче кредитування надається лише у національній валюті, то кредити, що оформлювалися населенням у іноземній валюті зменшується протягом 2021-2023 років.

Загальний обсяг кредитів фізичним особам в іноземній валюті зменшився у 2022 році на 59,14% або 112488 тис. грн порівняно з 2021 роком, а у 2023 році на 39,06% або 30365 тис. грн порівняно з 2022 роком. Тобто кредитування фізичних осіб у іноземній валюті значно знижується протягом 2021-2023 років. Кредитування фізичних осіб у національній валюті мало

нестійке становище протягом даного періоду. Так, у 2022 році кредити в національній валюті фізичних осіб зменшилися на 8320835 тис. грн або 16,17% відносно 2021 року, порівнюючи 2023 рік з 2022 роком, то цей показник стрімко збільшився на 16955004 тис. грн або 39,30%.

Таблиця 2.11 – Динаміка наданих кредитів в АТ КБ «ПриватБанк» в розрізі валют протягом 2021-2023 років

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, тис. грн		Темп приросту, %	
	2021, тис. грн	2022, тис. грн	2023, тис. грн	2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
Юридичні особи							
Кредити в національній валюті (гривня)	15278229	23836470	30621267	8558241	6784797	56,02	28,46
Кредити в іноземній валюті	3259479	4296782	4869858	1037303	573076	31,82	13,34
Усього	18537708	28133252	35491125	9595544	7357873	51,76	26,15
Фізичні особи							
Кредити в національній валюті (гривня)	51465104	43144269	60099273	-8320835	16955004	-16,17	39,30
Кредити в іноземній валюті	190218	77730	47365	-112488	-30365	-59,14	-39,06
Усього	51655322	43221999	60146638	-8433323	16924639	-16,33	39,16

Проаналізуємо динаміку прибутку АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки (таблиця 2.11).

Таблиця 2.11 – Динаміка витрат, доходів та фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» протягом 2021-2023 років

Показник	Сума, тис. грн			Абсолютне відхилення, тис. грн		Темп зростання (спаду), %	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Доходи							
Процентні доходи	35853529	43685504	66237277	+7831975	+22551773	121,84	151,62
Процентні витрати (-)	6536611	3768088	6616309	-2768523	+2848221	57,65	175,59
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)	29316919	39917417	59620969	+10600498	+19703552	136,16	149,36
Комісійні доходи	35057119	32944618	41588600	-2112501	+8643982	93,97	126,24

Комісійні витрати (-)	11839816	12504760	17149834	+664944	+4645074	105,62	137,15
Чистий комісійний дохід	23217302	20439858	24438766	-2777444	+3998908	88,04	119,56
Торговий результат	-3390441	9504922	13756206	+12895363	+4251284	-280,34	144,73
Інші операційні доходи	1370159	2759266	3075279	+1389107	+316013	201,38	111,45
Інші доходи	423603	611809	746313	+188206	+134504	144,43	121,98
Всього доходів	50937542	73233272	101637532	+22295730	+28404260	143,77	138,79
Витрати							
Відрахування до резервів	-5698964	16327500	4499763	+22026464	-11827737	286,50	27,56
Адміністративні та інші операційні витрати	21569398	22233786	24372510	+664388	+2138724	103,08	109,62
Всього витрати	15870434	38561286	28872273	+22690852	-9689013	242,98	74,87
Фінансові результати							
Прибуток/(збиток) до оподаткування	35067108	34671985	72765259	-395123	+38093274	98,87	209,87
Витрати на податок на прибуток (2023: 50%; 2021 та 2022: 18%)	16698	4474017	35000574	+4457319	+30526557	26793,7	782,31
Чистий прибуток/(збиток)	35050411	30197968	37764685	-4852443	+7566717	86,2	125,06

Чистий прибуток АТ КБ «ПриватБанк» у 2022 році склав 30197968 тис. грн., що менше порівняно з 2021 роком на 4852443 тис. грн або на 13,8%. Отриманий фінансовий результат діяльності АТ КБ «ПриватБанк» у 2022 році був найбільшим серед банківської системи України, загальний прибуток якої у 2022 році склав 24,7 млрд грн.

Одночасно з тим у 2023 році прибуток до оподаткування АТ КБ «Приват Банк» становив 72,8 млрд грн, що більше ніж удвічі перевищує результат 2022 року та становив 46% від загального прибутку банківської системи України за 2023 рік. Після збільшення відсоткової ставки податку на прибуток до 50% у 2023 році банк отримав 37,8 млрд грн чистого прибутку та переважну його частину якого було спрямовано у вигляді дивідендів до державного бюджету України. У лютому 2024 року АТ КБ «Приват Банк» перерахував до державного бюджету авансовий платіж дивідендів та податку на прибуток у сумі 44,9 млрд грн за результатами 2023 року.

Отже, в умовах воєнного стану споживче кредитування піддається викликам, наприклад, зниження платоспроможності населення, збільшення кредитних ризиків та загальна економічна нестабільність ситуації. Однак, є декілька напрямів рекомендацій щодо удосконалення споживчого кредитування, які представлені у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Рекомендації щодо удосконалення споживчого кредитування

Початок таблиці 2.12

Напрями вдосконалення	Рекомендація
Фінансова підтримка клієнтів	Надати можливість отримати тимчасову відстрочку платежів (наприклад, на 2-8 місяців) для споживачів, які постраждали внаслідок війни чи втратили роботу
	Зменшити розмір щомісячних платежів за рахунок збільшення терміну дії кредиту
	Впровадити можливість надання пільгових періодів для нових кредитів без нарахування процентів для клієнтів, що постраждали від війни
	Розробити спеціальну систему цільового кредитування на ремонт чи відновлення пошкодженого житла на пільгових умовах, а також на переїзд та облаштування нового місця проживання для внутрішньо-переселених осіб
Технологічні вдосконалення	Удосконалити та розширити функціонал мобільного додатку та інтернет-банкінгу «Приват24» для оформлення кредитів, перегляду залишків за кредитом, здійснення платежів та управління рахунками
	Розробити чат-бот для отримання швидких відповідей на запитання клієнтів та допомоги у процесі оформлення кредитів
Кібербезпека та захист даних	Посилити заходи захисту від кіберзагроз, таких як багатофакторна автентифікація, регулярні перевірки систем безпеки, використання сучасних методів шифрування для захисту персональних даних клієнтів та навчання співробітників
Освіта та підтримка клієнтів	Надавати безкоштовні онлайн консультації з питань управління особистими фінансами, планування бюджету та погашення боргів, а також організовувати семінари, вебінари чи тренінги з фінансової грамотності, які допоможуть клієнтам краще розуміти свої фінансові можливості та ризики
	Організовувати семінари, вебінари чи тренінги з фінансової грамотності для клієнтів
Підтримка військовослужбовців	Удосконалювати програми підтримки для сімей військовослужбовців, включаючи спеціальні кредити на вигідних умовах та інші форми допомоги
Громадські ініціативи	Брати участь у проектах, які націлені на відновлення громадської інфраструктури, підтримку освітніх закладів та медичних установ
Алгоритми скорингу та моніторинг	Розробити нові алгоритми скорингу, які будуть враховувати поточну економічну ситуацію та специфічні ризики, пов'язані з воєнним станом
	Для більш точного оцінювання кредитоспроможності клієнтів використовувати нетрадиційні джерела інформації (наприклад, історію сплати комунальних платежів чи дані з соціальних мереж)

Кінець таблиці 2.12

	Впроваджувати системи моніторингу фінансової поведінки клієнтів аби на ранніх строках виявляти потенційні проблеми з погашенням кредитів
	Здійснювати регулярний аналіз економічних показників аби прогнозувати їх вплив на платоспроможність клієнтів та коригувати кредитну політику
Участь у державних програмах	Брати участь у державних програмах підтримки населення та бізнесу, що постраждали від війни, зокрема, у програмах пільгового кредитування
Міжнародна співпраця	Співпрацювати з міжнародними фінансовими організаціями та фондами для залучення додаткових ресурсів
Підтримка малого та середнього бізнесу	Запровадити спеціальні кредитні лінії для малого та середнього бізнесу, які будуть спрямовані на відновлення діяльності, закупівлю обладнання та створення нових робочих місць
Ініціативи з бізнесом	Впроваджувати спільні ініціативи з бізнесом для розвитку економіки, таких як інвестиції в інфраструктуру або підтримка стартапів
Штучний інтелект та автоматизація	Почати використовувати штучний інтелект для аналізу великих обсягів даних та підвищення точності прогнозування кредитних ризиків
	Автоматизувати процеси розгляду та затвердження кредитів для зменшення часу на обробку заявок та підвищення ефективності
Мотивація персоналу	Розробити систему мотивації персоналу кредитного підрозділу банку
Прозорість та надійність	Впроваджувати нові технології для забезпечення прозорості та надійності фінансових операцій

Висновки

Споживчі кредити займають найбільшу частку на ринку кредитування і є важливою складовою фінансової системи та економіки України. Ринок споживчого кредитування допомагає: стимулювати споживчий попит, підтримувати банківську систему, надавати доступ до товарів і послуг. Він допомагає збільшенню платоспроможного попиту та розвитку малого бізнесу, зростання обсягів виробництва товарів і послуг. Тому актуальною і важливою проблемою сучасного стану фінансового ринку України є комплексне дослідження питань, що розкривають зміст підходів до розгляду операцій споживчого кредитування банківських установ, а також механізм їх формування та використання.

Протягом дослідження, відповідно до заданої мети, було поглиблено теоретико-методичні підходи до розуміння суті кредитних операцій, операцій споживчого кредитування, його класифікації, також було проаналізовано сучасний стан кредитного ринку.

У першому розділі даної роботи розглянули теоретичні засади терміну «споживче кредитування», дослідили їх класифікацію та особливості здійснення операцій споживчого кредитування у банківській установі.

Виходячи із трактувань різних науковців, а також положень законодавчих актів, можемо підсумувати «споживче кредитування», як грошові кошти у національній грошовій одиниці, що надаються фізичним особам на придбання товарів (меблі, електроні прилади, будинок та інше), послуг чи задоволення власних потреб (не пов'язаних з підприємницькою діяльністю) на умовах, що передбачені договором. Це такі відносини, де кожна зі сторін прагне отримати свою вигоду. І базуються вони на принципах строковості, платності, повернення і забезпеченості.

Різні науковці пропонують свої системи класифікації банківських споживчих кредитів, однак, якщо їх об'єднати, то отримується загальна

класифікація банківських споживчих кредитів, а саме: за цільовим призначенням; за категоріями позичальників; за методом стягнення відсотків; за наявністю забезпечення; за ступенем покриття вартості споживчих кредитів; за методом погашення; за характером кругообігу коштів.

Нині, найбільш відомими видами споживчого кредитування в Україні можна виділити наступні: автокредитування; кредити овердрафт для зарплатних карток; споживче кредитування на торгівельних точках; карткові кредити; іпотечне кредитування.

У другому розділі здійснили аналіз сучасного стану кредитного ринку України, фінансово-господарської діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки та проаналізували особливості формування кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк», а також запропонували шляхи удосконалення його складу та структури.

Протягом 2021-2023 років ринок споживчого кредитування в Україні зазнав значних змін, зумовлених економічною нестабільністю, впливом пандемії COVID-19, а також військовими діями на території України. Протягом 2021-2023 років обсяг кредитного портфеля збільшувався в основному за рахунок збільшення суми кредитів юридичних осіб у 2022 році та збільшення суми кредитів як юридичних, та і фізичних осіб у 2023 році. Суми кредитів юридичних осіб у 2022 році порівняно з 2021 роком збільшилися на 9595544 тис. грн, а у 2023 році на 7357873 тис. грн відносно 2022 року. У 2022 році суми кредитів, наданих фізичним особам зменшилися на 8433323 тис. грн порівняно з попереднім роком, а у 2023 році спостерігалось зростання на 16924639 тис. грн відносно 2022 року. Спад кредитування фізичних осіб у 2022 році пояснюється нестабільною ситуацією в економіці країни через воєнні дії на території України, внаслідок чого було обмежено роботу магазинів побутової техніки, у яких здійснювалися продажі продуктів споживчого кредитування. У 2023 році обсяг кредитів та заборгованості клієнтів значно зріс порівняно з попередніми роками. Частка кредитів юридичним особам зменшилася до 37,11%, у той час як частка

кредитів фізичним особам зросла до 62,89%. Це свідчить про поступове відновлення кредитування фізичних осіб на тлі стабілізації економічної ситуації та зростання попиту на споживче кредитування.

АТ КБ «ПриватБанк» здійснює свою діяльність з 1992 року і за цей час свого існування значно розширився та став одним із лідерів фінансового сектору України, який надає банківські послуги фізичним та юридичним особам. У 2016 році був націоналізований, що дозволило забезпечити його стабільність і подальший розвиток. На сьогоднішній день АТ КБ «ПриватБанк» є державним банком, який має розгалужену мережу відділень по всій території України, а також є одним із найприбутковіших банків в Україні.

Проаналізувавши динаміку пасивів АТ КБ «ПриватБанк» у 2021-2023 роках можна побачити, що пасиви банку зменшилися у 2022 році порівняно з 2021 роком на 13,27%. Проте у 2023 році почали стрімко зростати порівняно з 2022 роком на 46,83%. Проаналізувавши показники активів АТ КБ «ПриватБанк», можна підсумувати, що у 2022 році вони зросли на 142417358 тис. грн, порівняно з 2021 роком або на 34,97%. У 2023 році порівняно з 2022 роком, активи продовжували зростати і збільшилися на 136939264 тис. грн або на 24,91%.

Протягом аналізованого періоду АТ КБ «ПриватБанк» здійснював кредитування переважно в національній валюті. Так як споживче кредитування надається лише у національній валюті, то кредити, що оформлювалися населенням у іноземній валюті зменшуються протягом 2021-2023 років.

Загалом, воєнний стан суттєво вплинув на структуру та обсяги активів банку, однак загальні активи мали тенденцію до зростання, що зумовлено збільшенням вкладень у державні цінні папери та підтримкою ліквідності. Також зберіг високий рівень зобов'язань, що пов'язано з необхідністю забезпечення фінансування державних програм та підтримки клієнтської бази та підтримував стабільність власного капіталу.

АТ КБ «ПриватБанк» показав стійкість та адаптивність до умов воєнного стану, підтримуючи високий рівень фінансових показників. Банк і надалі розвиває сферу кредитування, забезпечує стабільність рівня капіталу та ліквідності, активно впроваджує цифрові технології та посилює заходи, спрямовані на управління ризиками. АТ КБ «ПриватБанк» залишається надійним фінансовим партнером та важливим елементом фінансової системи України.

Список використаних джерел

1. Алескерова Ю. В. Особливості розвитку споживчого кредитування в Україні / Ю. В. Алескерова, А. Д. Дзюбенко // Причорноморські економічні студії. – 2018. – № 27. – С. 87-92.
2. Бачало І. Б. Побудова скорингової моделі диференціації високо ризикових позичальників банку / І. Б. Бачало, Т. Я. Лагоцький // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2017. – № 6. – С. 166-173.
3. Бойко С.В. Формування ресурсів банківської установи в умовах воєнного стану / С.В. Бойко, Д.Д. Герасименко // Економіка та суспільство – 2022, С. 42-44
4. Волкова Н. І. Розвиток споживчого кредитування в кризових умовах / Н. І. Волкова, Г. В. Статкевич // Економіка та держава. – 2021. – №11. – С. 106-111.
5. Вудвуд В.В. Сучасний стан споживчого кредитування в Україні / В.В. Вудвуд, Е.М. Попова // Молодий вчений 10 (1). – 2018. С. 312
6. Гордієнко О. Банки відмовляються від масових кредитних канікул, що діяли від початку війни. URL: <https://forbes.ua/inside/groshi-zamist-kanikul-ukrainski-pidpriemtsi-zhadayut-novikh-kreditiv-a-ne-vidstrochok-za-starimi-27052022-6273>
7. Грошово-кредитна та фінансова статистика за грудень 2023 року / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/groshovo-kreditna-ta-finansova-statistika-gruden-2023-roku>
8. Грошово-кредитна та фінансова статистика за січень 2021 року / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/groshovo-kreditna-ta-finansova-statistika-sichen-2021-roku>

9. Грошово-кредитна та фінансова статистика за січень 2022 року / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/groshovo-kreditna-ta-finansova-statistika-sichen-2022-roku>
10. Дубина М. Сутність та основні риси незабезпеченого споживчого кредитування / М. Дубина, А. Кравченко. // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2021. – №3. – С. 165–175.
11. Жиракова К. В. Сучасний стан та напрями вдосконалення управління проблемними кредитами банків . Збірник наукових праць ДЕГУТ. // Економіка і управління. – 2024. № 30. С. 51-66.
12. Корчнева Т.М. Система формування фінансових ресурсів банків. Редакційна колегія. – 2022. – С. 124. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/11114/1/finukr.PDF>.
13. Кучер Н. О. Теоретичні основи та оцінка споживчого кредитування в банках України / Н. О. Кучер, Л. В. Юрчишена. // Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. – 2022. – С. 226–231.
14. Кучеренко М.А. Механізм здійснення споживчого кредитування банківськими установами / М.А. Кучеренко, О.М. Кучеренко // Збірник наукових праць. – 2020. С. 40
15. Ларіонова К. Проблемна заборгованість банків України в умовах воєнного стану / К. Ларіонова, Г. Капінос // Економічні науки. – 2024. – С. 98–104.
16. Мицак О. В., Бублик Л. Я. Етапи розвитку споживчого кредитування в Україні. Економічний форум. 2017. № 4. С. 222-229.
17. Мордух А. В. Сучасний стан та перспективи розвитку кредитного ринку в Україні / А. В. Мордух. // Збірник наукових праць. – 2023. – С. 195–201.
18. Мороз Б. Р. Механізм розподілу прибутку на підприємстві (на прикладі АТ КБ «ПриватБанк») / Б. Р. Мороз. – 2024. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/6190>.

19. Мурашковська І. А. Розвиток споживчого кредитування в Україні в умовах макроекономічної нестабільності / І. А. Мурашковська. // Технологічні інновації та їхній вплив на сучасний світ. – 2024. – С. 51–54.
20. Наумчук Н. В. Розвиток споживчого банківського кредитування в Україні // Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. – 2023. – С. 36.
21. Нові правила роботи банків і небанківських фінансових установ, що займаються кредитуванням під час війни // Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/novi-pravila-roboti-bankiv-i-nebankivskih-finansovih-ustanov-scho-zaumayutsya-kredituvannya-pid-chas-viyni>.
22. Основні показники діяльності банків України // Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#3>.
23. Охрименко І. Б. Споживчий кредит в Україні: реалії та перспективи розвитку / І. Б. Охрименко. – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.04/2015/disOxrimenko.pdf>
24. Періг А. Етапи еволюції споживчого кредитування в Україні / А. Періг. – 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/33467/1/240.PDF>
25. Пономаренко О. Правова природа та зміст споживчого кредиту / О. Пономаренко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/download/578/580>
26. Прилуцький А. М. Споживче кредитування в Україні та його особливості / А. М. Прилуцький, Л. В. Пахалюк. // Ефективна економіка. – 2019. – №11. С. 7-8
27. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 року № 2121-III (остання редакція від 03.07.2020) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

28. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.

29. Про споживче кредитування: Закон України від 20.09.2019 року N 122-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>

30. Руденко С. В. Оптимізація управління споживчим кредитуванням банку на основі оцінки якості и ого кредитного портфелю / С. В. Руденко, С. В. Степаненко, К. О. Ампілогова // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 4. – С. 58-69.

31. Сагай А. В. Організація споживчого кредитування: проблеми і сучасні тенденції розвитку (на прикладі АТ КБ «ПриватБанк») // Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. – 2020. – С. 26–30.

32. Сліпковська В. В. Розвиток споживчого кредитування в Україні / В. В. Сліпковська. – 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/10790/1/Slipkovskaya%20VV_KR_072_2020.pdf

33. Статистика фінансового сектору / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>

34. Степаненко С. В. Сучасні методи управління ризиками кредитування банками фізичних осіб / С. В. Степаненко, К. О. Ампілогова // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2020. – № 4 (144). – С. 34-41.

35. Тверда О. Регулювання споживчого кредитування банку за матеріалами АТ «УкрСиббанк». / О. Тверда. – 2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ccfef004-bd33-4dcb-bb7d-a6a3489c5d09/content>

36. Терент'єва Н. Д. Ринок банківських споживчих кредитів : сучасний стан і перспективи розвитку / Н. Д. Терент'єва. // Молодіжний економічний дайджест : наук. електр. журн. – 2015. – №1. – С. 68–73.

37. Яковенко Н. В. Актуальні аспекти теорії та практики кредитування населення в умовах ринкової економіки / Н. В. Яковенко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 2. – С. 313-323.

Додатки